

Milyen stilisztikai töltése lehet egy adott korpuszban a névutóknak?

*Tisztelgés és köszönet Sebestyén Árpádnak,
aki könyvével felhívta figyelmünket egy
eddig kevésbé vizsgált stilisztikai jelenségre*

Jelen tanulmányunkban SEBESTYÉN ÁRPÁD „A magyar nyelv névutórendszerre” c. könyve alapján (Bp., 1965) az egyszerű névutókat vizsgáltuk Radnóti Miklós összes költeményében. Az egyszerű névutó fogalmát így határozza meg a fent említett könyv: „E szavainknak egyetlen, vagy elsődleges funkciója a névutó szerep.” (SEBESTYÉN, i. m. 29.) Természetesen grammatikailag van ez így, szeretnénk azonban rámutatni, hogy egy adott korpusz értelmezése esetén fellelhetőek a névutóknak más funkciói is. Előfordulásuk az általunk választott korpuszban — Radnóti Miklós összes költeményei — igen gazdag, alkalmasnak tűnik gondolataink kifejtésére. Segítségünkre állt a Radnóti-konkordancia, a költő verseinek szókészlete interaktív számítógépes feldolgozásban. (A program Boda I. Károly munkája.)

Vizsgálódásunkban először is felmerült az a kérdés, hogy lehet-e sztiléma az egyszerű névutó, hiszen viszonyzó jellege miatt rendszerint egy névszó áll előtte, s együtt töltenek be grammatikai szerepet a mondatban. Hangsúlyuk is másodlagos, a főhangsúly ugyanis a névutói álszintagmában az előtte álló névszóra esik. (Ennek megváltozásáról a Radnóti versekben majd később írunk.) Tehát a névutónak önálló jelentése nincs, csupán önálló alakja van. Fontos tehát a stílustöltés szempontjából, hogy a vele együtt szereplő névszóval együtt vizsgáljuk, illetve szövegekörnyezetben nézzük meg a jelentésmezőkben betöltött szerepét.

Másodszor: úgy gondoljuk, hogy amikor stilisztikai szempontból vesszük számba a névutókat költői szövegben, a grammatikai szerepük mellett arra vagyunk kíváncsiak, hogy „ezek a nyelvi eszközök milyen sajátos stilisztikai értékeket hordoznak magukban, s hogy azok révén milyen stílushatás felkeltésére válnak alkalmassá” (FÁBIÁN PÁL–SZATHMÁRI ISTVÁN–TERESTYÉNI FERENC, A magyar stilisztika vázlata. Bp., 1981. 174).

Mindezeket figyelembe véve 239 versben néztük meg az egyszerű névutókat. Előfordulásuk a következő: *Az alá* 15-ször, *alatt* 60-szor, *alól* 4-szer, *által* 2-szer, *elé* 6-szor, *ellen* 2-szer, *elől* 3-szor, *előtt* 24-szer, *felé* 27-szer, *felett* 17-szer, *felől* 4-szer, *főle* 4-szer, *fölött* 43-szor, *helyett* 11-szer, *közül* 11-szer, *közé* 6-szor, *között* 46-szor, *közt* 60-szor, *közül* 4-szer, *mellé* 3-szor, *mellett* 6-szor, *mellől* 1-szer, *mögé* 2-szer, *mögött* 7-szer, *mögül* 2-szer, *nélkül* 5-ször, *óta* 10-szer, *szerint* 2-szer, *után* 27-szer. (Összes egyszerű névutó: 414, részletesen lásd a mellékletben.) A terjedelem adta korlátok miatt most csupán néhány stilisztikai értékre hívjuk fel a figyelmet a névutók stílusértékével kapcsolatban, a teljesség igénye nélkül.

Mind a korai, mind a kiteljesedett Radnóti-költészetben állandó témakörök alakultak ki: társadalmi, történelmi helyzet, természet, szerelem, a költői én megnyilvánulásai. Ezek arányával, képi formájukkal több tanulmányban foglalkoztunk már¹, most megfigyeltük előfordulásuk arányát a névutós szerkezetekben. Az alábbi táblázattal néhány érdekes névutós szerkezetre hívjuk fel a figyelmet, megjegyezve, hogy a táblázat természetesen nem lehet teljes. (A versek címe a táblázat után található.)

társadalmi jelenségek (a kor és a költő)	természeti jelenségek	szerelmi érzés	a költői szubjektum megjelenése költészetesztétika
1. Ágyúdörej közt? Üszkösödő romok, árva faluk közt?	2. ...ölelni bújnak éjre bokrok alá	3. ... kora csillagokkal az ajka / között	4. S mondom a verset; ...s úgy hangosodik szájamon, mit hű / lehellet csók után és mint avar / között az új fű.
5. s szégyenleném magam / az emberfaj helyett	6. ...csavargók ölelnek / most a recsenő ágú bokrok alatt	7. ... szerelmünk alatt bókolva hajlik a fű	8. csak szavaid szálas indái karolnak. / És nőttön nő süvöltő kedved körül / a borostás magány
9. ...évezredek óta lehet, hogy / így él benne a düh?	10. Huszonharmadik évem huppant le / súlyosan most a bokrom alá	11. ... engem kíván két énekes combja közé	12. óvó tekinteted érzem kezem felett
13. a robbanó és beomló házsorok / között a vérekes hold fénye táromlyog	14. sötét szél ébred borzas ég alatt	15. féligszítt cigaretta érzek a számban a csókokod / íze helyett	16. életem emlékei közt / két férfi lóg két durva bitón

¹ PI. BODA I. K.–B. PORKOLÁB J., A Pogány köszöntő c. verseskötet (1930) számítógépes vizsgálata nyelvi, stilisztikai szempontból: VI. Országos Alkalmazott Nyelvészeti Konferencia. Nyelvek és nyelvoktatás a Kárpát-medencében. II. kötet. Nyíregyháza, Bessenyei György Könyvkiadó, 1996.

társadalmi jelenségek (a kor és a költő)	természeti jelenségek	szerelmi érzés	a költői szubjektum megjelenése költészetesztétika
17. Virágszülőként kezdtem én el, de fegyverek / között neveltek engem	18. Később leszálltam én a forró föld alá	19. együtt indulunk ketten / a napfény felé.	20. ...verset szoktam írni én ilyenkor, / már évek óta verssel ünnepeltem / e szörnyű fordulót
21. Gyanakvó reggelek s vészes esték között, / háborúk közt élted le életed felét	22. ...asszonyokról, akik siratják / hulló hajjal a kertek / alatt, réghalott kedveseik	23. Mellettem alszik a tölgy alatt Fanni ...	24. Hűvös, rothadó avarban állok, / kibomló látomásaim között.
25. A fák között már fuvall a halál.	26. árny játszik a pilla felett	27. holdat lehellek a / szemed fölét	28. rögeszméim között ím lobogva futkosok, / de háború van
29. Az április megőrült, / vonít a fagy felett	30. ...Öreg fa ez itt, de / kemény hóna alatt meglebben egy új ág.	31. oly izgató vagy, / s olyan megnyugtató/mint sír felett a kö	32. emlékeim közt fekszem itt hanyatt, / hamar halálra nővő nővendék.

1. Első ecloga, 2. Táj szeretőkkal, 3. Szerelem, 4. Este a kertben, 5. Zsivajgó pálmafán 6. Tavasz vers, 7. Az áhitat zsoltárai, 8. Férfivers, 9. Nyolcadik ecloga, 10. 1932. május 5. 11. Nyugtalan éj, 12. Tétova óda, 13. Második ecloga, 14. Nyugtalan éj, 15. Hetedik ecloga 16. Tört elégia, 17. Írás közben, 18. Páris, 19. Csöndes sorok lehajtott fejjel, 20. Huszonkilenc év, 21. Háborús napló, 22. Homály, 23. Október, délután 24. Két töredék 25. Negyedik ecloga 26. Virágének, 27. Szerelmes vers Boldogasszony napján, 28. Csodálkozol barátném, 29. Péntek, 30. Lomb alatt, 31. Hasonlatok, 32. Ez volna hát

A táblázat beszédes. Szemléletes költői vallomásokot olvashatunk a kiszakított részletekben. Ezek azonban annyira jellemző gondolatokat, érzelmeket közvetítenek, hogy talán eszünkbe juttathatják az egész költemény gondolat- és érzésvilágát.

Az első oszlop a háborúban szenvedő költőt jeleníti meg, a névutók helyhez, időhöz kötik ezt az életérzést (*közt, között*, ill. *óta*). Különösen erős konnotációja van az április megszemélyesítésének (Péntek, 1941.); a hozzá tartozó „vonít a fagy felett” szerkezet különleges képzettársításával szinte állati kint közvetít, a *felett* névutó általánossá teszi a fagy létezését mind a természetben, mind a társadalomban. Az embertelen történelmi helyzet ilyen képe felidézi József Attila „honnan uszulkan ránk ily ordas eszmék” sorát (Thomas Mann üdvözlése, 1947). A *fagy* szónak ez a metaforikus jelentése szintén megtalálható József Attilánál, az idő metaforikus jelentésével együtt: „ingerült idő ...e villanó, s kés idő...köszörűn sikoltó idő...” (József Attila: Fagy, 1931. — ez a vers egy időben keletkezett a Radnótiéval).

A második oszlop névutós szerkezetei a természet jelenségeire utalnak. Radnóti költészetében különösen is nagy szerepe van a természetnek. A táblázat is mutatja, hogy egyként kifejez társadalmi vonatkozást („borzas ég alatt”), szerelmi tartalmat („ölelni bújnak éjre bokrok alá”), és költői vallomást (dantei

mélységet sejtet a „leszálltam én a forró föld alá”). A természetnek és a költőnek ez a szoros kapcsolata megmutatkozik a szavak előfordulásának arányában; a fák, lombok, levelek, ágak, gyökerek, fű, stb. igen nagy számban szerepelnek verseiben, mert a vágyott harmóniát, amelyet a társadalom nem adhatott meg, ebben a közegben találta meg. Ezek az összefüggések több névutós szerkezetben is megtalálhatóak, a táblázatban egyet közlünk, a *bokrom alá* szerkezetet, és ezt részletesebben is elemezzük.

Az 1932. május 5. vers alcíme: Huszonharmadik évem. Ebben található ez a névutós szerkezet, kifejezve a természetet idéző metaforában az átélt egyéni éveket éppúgy, mint a történelmi időt. A *bokrom alá* egyik mellékjelentése ugyanis a költő eddigi életének éveit, az *alá* névutó tehát jelentésben a természethez tartozik, átvitt értelemben azonban már nem helyet, hanem időt fejez ki.

A harmadik oszlop a szerelmi érzést kifejező névutós szerkezeteket idézi. Szürrealisztikus asszociációk éppúgy megtalálhatóak itt, mint képszerű erotikus megfogalmazások. Hitvesi líránk megindító sorai ezek: különleges párhuzamokkal „félígszítt cigaretta érzek a számban a csókod / íze helyett”, vagy „holdat lehellek a / szemed fölött”. A környező, fenyegető világ a szerelemi képekbe is „befurakodik”: Fanni olyan, „mint sír felett a kő”. (Erről majd később többet!)

A negyedik táblázatoszlop első névutós szerkezetei szintézist alkotnak a természet, a szerelem és a költői szubjektum között: „csók után és mint avar / között az új fű”. Többször megjelennek azok a névutós szerkezetek, amelyek kifejezik a költészet megtartó erejét a jelen nehézségei között: „életem emlékei közt”, „emlékeim közt”, „látomásaim között”, „rögeszméim között”.

A szerkezetek mellett érdekesekek azok a nyelvi jelenségek, amelyek többletjelentéssel bírnak, és rendkívül jellemzőek Radnóti költészetére. Feltűnik például a *felett ~ fölött* váltakozása 17 : 43 arányban a versekben. Mi lehet az oka a két alakváltozat használatának? Megvizsgáltunk a költeményekben néhány mondatot, amelyekben előfordulnak:

Több versben a rímhelyzet az oka az alakváltozatnak. Néhány példa: Virágének: „Tűnik, lehunyod szemedet, / árny játszik a pilla felett ...”; Trisztánnal ültem: „Trisztánnal ültem egyszer ott a part fölött, / hány éve már? / Hisz akkor ép a Kingen hősködött!”; Lángok lobognak: „örvény sziszeg felé, jelek szaladnak szét a víz felett, / a zátony vért virágzik tüskés koral helyett”; Emlékeimben: „a tájék / vonult s fejünk fölött / a gépkocsi vidám sörénye röpködött.”; Második ecloga: „ne is tagadd, barátod! összenőtt veled. / Miről gondolkodol, míg szállsz fejünk felett?”.

Vannak olyan esetek azonban, amelyekben az alakváltozatok közül az *e* hangrendűek a közelséget fejezik ki, a hangok finomságot sugallnak, a közelre mutatót sejtetik. Foglalkoztunk már a szinesztéziák és az alliterációk stílushatásával Radnóti Miklós költészetében. Feltűnő volt a költő ráérzése a nyelv zeneiségére (KOCSÁNY P.–B. PORKOLÁB J.–BODA I. K.: Radnóti-szinesztéziák. El-

hangzott a XIII. Anyanyelv-oktatási Napokon. Eger, 1998; megjelenés alatt). Jelen esetben a Hasonlatok c. versben hasonló nyelvi szépségekre találunk példát:

Olyan vagy, mint egy suttogó faág,
ha rámhajolsz,
s rejtelmes ízű vagy,
olyan vagy mint a mák,

s akár a folyton gyűrűző idő,
oly izgató vagy,
s olyan megnyugtató,
mint sír felett a kő...

32 mély magánhangzó és 20 magas magánhangzó váltakozása erősíti a szóképek szemléletességét a részletben. A „mint a sír felett a kő” hasonlatban a magas névutó alakváltozat enyhíti a *sír* szó jelentésmezőjének zordonságát. Zeineiségében nehezen elképzelhető a *fölött* változat a *kő* szó magánhangzója miatt is. Megbontaná a sor dallamát.

A névutók alakváltozata nemcsak hangtani konnotációt sejtethet, hanem ráirányíthatja egy-egy mikroképre is az esztétikai figyelmet. Tragikus életérzés lehet az ihletforrása a *Ha rámfigyelsz* c. versnek (1942. január 15.). Felvillan egy kép két sorban, egy átvitt értelmű szerkezet, amely mögött fájdalmat, félelmet, és ugyanakkor egy egész költői élet gazdagságát sejtjük: „Kabátom belső balzsebében, / épen szívem fölött a tiszta toll.” (9–10. sor) A lírai alany tesz itt vallomást meghasonlottságáról, szinte az ember végzete revelálódik előttünk. Már a cím kifejezi a feltételeességet, és a negyedik sorban a költői én magát fagatja helyzetéről. Költői kérdések sora kelt feszültséget. Ebben a szöveggörnyezetben találhatjuk a fent idézett két sort. Már említettük, hogy igen sok alliteráció található a Radnóti versekben, még a legtragikusabbakban is. Jelen esetben a *belső balzsebében* szintagmának van többletjelentése az alliteráción kívül. A második sor világít erre rá, szövegkohézióban a *balzseb* és a *szívem* szavakkal. Különösen szép a *tiszta toll* alliteráló metonímia.

Végül még egy igen feltűnő hangsúlyeltolódásra hívjuk fel a figyelmet. Tanulmányunk elején jeleztük a névutók szerkezetek hangsúlyjellemzőit. Radnóti annyira fontosnak tartotta a névutókat, hogy megbontotta hangsúlyegységüket az előttük álló névszóval, és így sor elejére kerülve a névutók hangsúlyossá váltak. Csupán néhány idézettel bizonyítjuk ezt: „...kora csillagokkal az ajka / között...” (Szerelem); „asszonyokról, akik siratják / hulló hajjal a kertek / alatt, réghalott kedveseik.” (Homály); „...és mint avar / között az új fű” (Este a kertben). S végül a sok példa közül még egyet választottunk, ebben a lírai én megnevezi magát metaforikusan: „Virágszülöként kezdtem én el, de fegyverek / között neveltek engem gyilkosok...” (Írás közben).

SEBESTYÉN ÁRPÁD idézettel indítottuk tanulmányunkat, az ő szavai zárják le munkánkat. A XII. fejezetben a „Statisztikai megjegyzések”-ben írja: „...szám-
 adatokkal kapcsolatban hangoztatjuk, hogy azok a dolgozat összefüggéseiből
 nem szakíthatók ki, s csak a legnagyobb óvatossággal kezelhetők.” Majd később
 így folytatja: „A szókincs különböző rétegeinek statisztikai vizsgálatát korszerű-
 en csak a nagyteljesítményű elektronikus számítógépekkel lehet elvégezni.”
 (i. m. 231.) Figyelmeztetését, jó tanácsát igyekeztünk mostani munkánk során is
 végig szem előtt tartani, a benne rejlő tartalmat pedig megvalósítani.

PORKOLÁB JUDIT–BODA I. KÁROLY

Egyszerű névutós szerkezetek Radnóti Miklós költészetében

<i>ágyüdőrej közt</i>	Első ecloga	<i>dolgoid között</i>	Férfivers
<i>ágyam fölött</i>	Síráto	<i>domb fölött</i>	Homály
<i>ajka közt</i>	Szerelem	<i>dúc két léce között</i>	Déltől estig Riadalom
<i>ajkunk közt</i>	Az áhítat zsolttárai	<i>Duna mellé</i>	1932. október 6.
<i>akik helyett</i>	Sírálysikoly	<i>ebek fölött</i>	Rímpárok holdas éjszakán
<i>akik helyett</i>	Sírálysikoly	<i>ég alatt</i>	Naptestű szűzek, pásztorok és nyájak
<i>alázó hét után</i>	1932. január 17.	<i>ég alatt</i>	Három részlet egy nagyobb lírai kompozícióból
<i>álom után</i>	Ének a négerről, aki a városba ment	<i>ég alatt</i>	Április
<i>alvás előtt</i>	Alvás előtt	<i>ég alatt</i>	Emlék
<i>anyjuk után</i>	Zaj, estefelé	<i>ég alatt</i>	Nyugtalan éj
<i>aratás után</i>	Játékos vers aratás után	<i>ég és föld között</i>	Második ecloga
<i>arca körül</i>	Bizalmas ének és varázs	<i>egyik a másik után</i>	Ének a négerről, aki a városba ment
<i>avar között</i>	Este a kertben 1934.	<i>éj fedezéke alatt</i>	A la recherche
<i>bokád fölött</i>	Virág	<i>ékezetek nélkül</i>	Hetedik ecloga
<i>bokám körül</i>	1931. április 19. (Új könyve- met tegnap elkobozták.)	<i>életed köré</i>	Vihar előtt
<i>bokrok alá</i>	Táj szeretőkkel	<i>életem elé</i>	Ha rám figyelsz
<i>bokrok alatt</i>	Tavaszi vers	<i>életem emlékei közt</i>	Tört elégia Sik Sándornak
<i>bokrok közt</i>	Erdei ének valahonnan	<i>emberfaj helyett</i>	Zsvajgó pálmafán
<i>bokrok közt</i>	Negyedik ecloga	<i>emlékeim közt</i>	Ez volna hát
<i>bokrom alá</i>	Huszonharmadik évem Dóczi Györgynek	<i>erdők felé</i>	Decemberi reggel
<i>bor mellett</i>	Elégia egy csavargó halálára	<i>eresz alá</i>	Kánikula
<i>bordái közt</i>	Elégia egy csavargó halálára	<i>Ermenonville felől</i>	Emlékeimben
<i>bőrük alatt</i>	Júliusi vers délután	<i>eső után</i>	Eső után
<i>búcsú előtt</i>	Ének a négerről, aki a városba ment	<i>esők előtt</i>	Szeptember
<i>combja közé</i>	Kis kácsa fűrdik	<i>reggelek és esték</i>	Háborús napló
<i>combjuk közt</i>	Keserőd	<i>között</i>	
<i>csillagok nélkül</i>	Tápé, öreg este (Sós Endré- nek)	<i>ételek fölött</i>	Alkonyi elégia
<i>csók után</i>	Este a kertben	<i>évek óta</i>	Elégia Juhász Gyula halálára
<i>csókja alatt</i>	Olasz festő	<i>évek óta</i>	Csak csont és bőr és fájdalom (Babits M. halálára)
<i>csókja előtt</i>	Vihar után	<i>évek óta</i>	Huszonkilenc év (Ortutay Gyulának)
<i>csókjaink után</i>	Pogány köszöntő	<i>évek óta</i>	Huszonkilenc év (Ortutay Gyulának)
<i>csókod ize helyett</i>	Hetedik ecloga	<i>évés után</i>	Jámor napok
<i>csőre alatt</i>	Szerelmes játék	<i>évezredek óta</i>	Nyolcadik ecloga
<i>dél óta</i>	1932. október 6.		

<i>évszázak után</i>	Temetőben	<i>fogaim közt</i>	1932.május 5.
<i>fa alá</i>	Homály		(Huszonharmadik évem)
<i>fa alatt</i>	Októberi vázlat		(Dóczi Györgynek)
<i>fagy felett</i>	Péntek	<i>fogam közt</i>	Második ecloga
<i>fák alatt</i>	Októberi erdő	<i>föld alá</i>	Olasz festő
<i>fák ága között</i>	Háborús napló	<i>föld alá</i>	Páris
<i>fák alatt</i>	Elégia	<i>föld alatt</i>	S majd így tűnődöm
<i>fák alatt</i>	Csodálkozol barátném	<i>föld alatt</i>	Ősz és halál
<i>fák alatt</i>	Március	<i>föld alól</i>	Gyökér
<i>fák alatt</i>	Szeptember	<i>föld felett</i>	Negyedik ecloga
<i>fák felett</i>	Zsivajgó pálmafán	<i>föld felé</i>	Variációk szomorúságra
<i>fák felett</i>	Július	<i>föld fölé</i>	Gyökér
<i>fák felől</i>	Elégia Juhász Gyula halálára	<i>fű között</i>	Majális
<i>fák fölött</i>	Szerelmes vers november végén	<i>fű között</i>	Kecskék
		<i>fű közt</i>	Nyári vasárnap
<i>fák között</i>	Negyedik ecloga	<i>fű közt</i>	Változó táj
<i>fák között</i>	Páris	<i>fű közt</i>	Pipacs
<i>fák közt</i>	Férfitvers	<i>fűrtök fölött</i>	Homály
<i>fák közt</i>	Férfitvers	<i>füst és pernye közt</i>	Elégia
<i>fák közt</i>	Este a hegyek között	<i>fűzek alá</i>	Három részlet egy nagyobb lírai kompozícióból
<i>fák közt</i>	Pogány köszöntő		Férfinapló
<i>fák közt</i>	Hűség	<i>fűvek alatt</i>	Pontos vers az alkonyatról
<i>fák közt</i>	Téli vasárnap	<i>fűvek között</i>	Este, asszony gyerekekkel a hátán
<i>fák közt</i>	Tavaszi szeretők verse	<i>fűvek közt</i>	Este, asszony gyerekekkel a hátán
<i>fák közt</i>	„És szólt és beszélt vala Káin Ábellel.” (M. I. 4., 8) (G. D.-nek, bátyámnak)	<i>fűvek közt</i>	Szerelmes vers november végén
<i>fákknak glédája között</i>	Naptestű szüzek, pásztorok és nyájak	<i>gabonák csudái előtt</i>	Szerelmes keseredő
<i>falu felé</i>	Naptestű szüzek, pásztorok és nyájak	<i>gazdagok tálai fölött</i>	Ének a négerrel, aki a városba ment
<i>falu felé</i>	1932. október 6.	<i>gépek előtt</i>	Emlékező vers
<i>fegyőr közt</i>	Írás közben	<i>gondja mögött</i>	Bizalmas ének és varázs
<i>fegyverek között</i>	Beteg a kedves	<i>gondjai közt</i>	Hajnali elégia
<i>feje alá</i>	Advent, kései ember	<i>gondjaink alatt</i>	Negyedik ecloga
<i>feje körül</i>	Gyökér	<i>gözök közül</i>	Elégia egy csavargó halálára
<i>fejem felett</i>	Tétova óda	<i>gyertya mellett</i>	Csütörtök
<i>fejem felett</i>	Este. Asszony gyerekekkel a hátán	<i>gyökerek közt</i>	Száll a tavasz
<i>fejem fölött</i>	Tétova óda	<i>háborúk közt</i>	Háborús napló
<i>fejsze alatt</i>	Októberi vázlat	<i>hajam után</i>	Táj
<i>fejünk felett</i>	Hajnali kert	<i>hajnal elé</i>	Hajnal
<i>fejünk felett</i>	Himnusz a békéről	<i>hajnal felé</i>	Beteg a kedves
<i>fejünk felett</i>	Második ecloga	<i>hajnal óta</i>	Ha rám figyelsz
<i>fejünk fölött</i>	Emlékeimben	<i>halál előtt</i>	Ének a négerrel, aki a városba ment
<i>fekvésük fölé</i>	Ének a négerrel, aki a városba ment	<i>halál fölé</i>	Nyugtalan ősztől
<i>felhő mögé</i>	Dal	<i>hang nélkül</i>	Az áhitat zsoldárai
<i>felhők közt</i>	Il faut laisser	<i>harmat előtt</i>	Erdei ének valahonnan
<i>fény felé</i>	Huszonnyolc év	<i>hársak alatt</i>	A la recherche
<i>féreg után</i>	1932. május 5.	<i>ház előtt</i>	A ház előtt
<i>férfi felé</i>	Téli vers	<i>ház előtt</i>	Július
<i>férgek között</i>	Gyökér	<i>házak alatt</i>	Kedd és szerda között
<i>férgek közt</i>	Hetedik ecloga	<i>házak fölött</i>	Hispania, Hispania
<i>fészek alatt</i>	Álomi táj	<i>házunk előtt</i>	Boldog hajnali vers
<i>foga közt</i>	Emlékeimben	<i>házsorok között</i>	Második ecloga
<i>fogaim között</i>	Jámbor napok	<i>hegyek felől</i>	Jámbor napok
		<i>hegyek között</i>	Háborús napló

<i>hegyek között</i>	Hegyek között	<i>köd mögé</i>	Két töredék
<i>hid alatt</i>	1932. április 24. (John Love, testvérem)	<i>köd mögött</i>	Két töredék
<i>hímje elől</i>	Tavaszi vers	<i>ködök után</i>	Ó, fény, ragyogás, napszemű reggel
<i>hívó szavad helyett</i>	Huszonnyolc év	<i>kőfalak között</i>	Májusi igazság
<i>hold alatt</i>	Csodálkozol barátném	<i>könyveim fölött</i>	Tört elégia
<i>hold alatt</i>	Páris	<i>köte-seik mögül</i>	Jardin de Luxemburg
<i>hold elé</i>	Kecskék	<i>kövek között</i>	Nyugtalan őszi
<i>holdak alatt</i>	Csöndes sorok lehajtott fejjel	<i>kövek közt</i>	1932. július 7. (Bálint Györgynek)
<i>holtak között</i>	Elégia	<i>kucsma helyett</i>	Kedvetlen férfiak verse
<i>holtak közt</i>	Emlékeimben	<i>kunyhóink közt</i>	1932. július 7. Bálint Györgynek
<i>homlokod fölött</i>	Két töredék	<i>küszöb alá</i>	1931. április 19. (Új könyvemet tegnap elkobozták)
<i>homlokod felé</i>	Az áhitat zsoldtárai	<i>lábam alatt</i>	Este, asszony gyerekkel a hátán
<i>hóna alatt</i>	Advent. kései ember	<i>lábam alatt</i>	Egy verselőre
<i>hóna alatt</i>	Advent. kései ember	<i>lábam előtt</i>	Táj szeretőkkel
<i>hóna alatt</i>	Lomb alatt	<i>labdák körül</i>	Himnusz a békéről
<i>hónapok óta</i>	Első ecloga	<i>lámpák alatt</i>	Az áhitat zsoldtárai
<i>időkön által</i>	Huszonkilenc év	<i>lámpák alól</i>	Téli vers
<i>inged alá</i>	Szerelmes keseredő	<i>lámpák fénye körül</i>	A la recherche
<i>istállók felett</i>	Nyugtalan éj	<i>lámpám világa alól</i>	Békesség
<i>jászlak előtt</i>	Tápé, öreg este	<i>lángok közt</i>	Levél a hitveshez
<i>játéka mellé</i>	Mint a bika	<i>lány után</i>	Októberi vázlat
<i>jövő felé</i>	Sem emlék, sem varázslat	<i>lányok közt</i>	Emlékeimben
<i>kakastollak közt</i>	Férfinapló	<i>látomásaim közt</i>	Két töredék
<i>kalapja körül</i>	Advent, kései ember	<i>lap felett</i>	Nem bírta hát (D. H. I.- hoz)
<i>kapunk előtt</i>	Játékos vers aratás után	<i>lepkék lelkei közt</i>	Vihar után
<i>karja közé</i>	Elégia egy csavrgó halálára (Szász Sándor Bélának)	<i>léptek után</i>	Férfinapló
<i>karjai közt</i>	Boldog, hajnali vers	<i>levél alatt</i>	Keserédes
<i>karom között</i>	Játékos vers aratás után	<i>levél közt</i>	Rejtettek
<i>katonák ... lánzsái</i>	Három részlet egy nagyobb	<i>lobogói közül</i>	Nyugtalan őszi
<i>elől</i>	lírai kompozícióból	<i>lomb alatt</i>	Két töredék
<i>kávék fölött</i>	1932. július 7. (Bálint Györgynek)	<i>lomb alatt</i>	Lomb alatt
<i>kazánok felé</i>	Szegénység és gyűlölet verse	<i>lomb között</i>	Il faut laisser
<i>kedd és szerda között</i>	Kedd és szerda között	<i>lomb között</i>	Erőltetett menet
<i>kedved körül</i>	Férfivers	<i>lomb közt</i>	Erdő
<i>kenyér után</i>	Gyerekkor	<i>lomb közt</i>	Vénasszonyok nyara
<i>kép felé</i>	Huszonnyolc év	<i>lomb közt</i>	Augusztus
<i>kert és házunk alól</i>	Szerelem	<i>lomb közt</i>	Törvény
<i>kertek alatt</i>	Homály	<i>gondjaim lombja alatt</i>	Zápor
<i>kertek alatt</i>	Jámbor napok	<i>lombok alatt</i>	Boldog hajnali vers
<i>kertek felé</i>	Pirul már a naptól az őszi bogyó	<i>maga mellé</i>	Elégia, vagy szentkép szövegetlen
<i>kés előtt</i>	Csütörtök	<i>mákföldek fölött</i>	Jámbor napok
<i>két ág között</i>	Hajnali kert	<i>Maros ... partjai közt</i>	Zaj, estefélé
<i>két bordám közt</i>	Ötödik ecloga (Bálint György emlékére)	<i>melyek alatt</i>	Kedvetlen férfiak verse
<i>két fogsora mögött</i>	Piranói emlék	<i>menyasszony és</i>	Télre lesz dal
<i>két háború között</i>	Órizz és védj	<i>völegény előtt</i>	
<i>két melle közé</i>	Ének a négerrel, a városba ment	<i>mérleg előtt</i>	1931. december 8.
<i>két óra között</i>	Harmadik ecloga	<i>méz és dió helyett</i>	Mint észrevétlenül
<i>kezem felett</i>	Tétova óda	<i>munka után</i>	Harmadik ecloga
<i>kiscsikók helyett</i>	Nyugtalan éj	<i>munkám után</i>	Háborús napló
<i>kislánya fölött</i>	1931. április 19.	<i>nád közt</i>	Huszonkilenc év (Ortutay Gyulának)
<i>koral helyett</i>	Lángok lobognak		
<i>Kőbánya után</i>	1932. október 6.		

<i>nap alatt</i>	Ó, fény, ragyogás, napszemű reggel	<i>súlyuk alatt szájam körül</i>	Tört elégia
<i>nap felé</i>	Koranyár	<i>szájunk körül</i>	Péntek
<i>nap felé</i>	Emlékeimbem	<i>szakállá alá</i>	Pogány köszöntő
<i>nap felé</i>	Huszonkilenc év (Ortutay Gyulának)	<i>szakállá alatt</i>	Októbervégi hexameterek 1932. május 5. (Huszonharmadik évem)
<i>nap felé</i>	Himnusz a békéről	<i>szakállá fölött</i>	Advent, kései ember
<i>napfény felé</i>	Csendes sorok lehajtott fejjel 1932. május 5. (Huszonharmadik évem)	<i>szántáson ... által</i>	Táj változással 1932. május 5. (Huszonharmadik évem)
<i>napja alatt</i>	Veresmart	<i>szavaim közé</i>	Pogány köszöntő
<i>napraforgók mögött</i>	Elégia Juhász Gyula halálára 1932. október 6.	<i>szekerünk után</i>	Naptestű szüzek, pásztorok és nyájak
<i>négy fal között</i>	Nyolcadik ecloga	<i>szeme alatt</i>	Szerelmes vers Boldogasz-szony napján
<i>néped közt</i>	A la recherche	<i>szemed fölél</i>	Parton
<i>Ninivé ... városa ellen</i>	Montenegrói elégia	<i>szemem mögött</i>	Csak csont és bőr és fájdalom
<i>nők ajka körül</i>	Hajnali elégia (Lakatos Péter Pálnak)	<i>szenvedés után</i>	Az áhitat zsoldárai
<i>nyelés előtt</i>	Három részlet egy nagyobb lírai kompozícióból	<i>szermünk alatt</i>	Szegénység és gyűlölet verse
<i>nyomorunk fölött</i>	Decemberi reggel	<i>szíjak közé</i>	Montenegrói elégia
<i>ól élél</i>	Tápé, öreg este Sós Endrének 1932. február 17.	<i>sziklák között</i>	Ez volna hát
<i>óra csengése nélkül</i>	Csendes sorok lehajtott fejjel Forgács Antalnak	<i>sziklaszál felé</i>	Szilveszter és újév között
<i>orrlíruk köré</i>	Erőltetett menet	<i>Szilveszter és újév között</i>	Hűség
<i>orvosok között</i>	Az áhitat zsoldárai	<i>szívárvány alatt</i>	Himnusz a békéről
<i>orvosok közül</i>	Istenhegyi kert	<i>szívek ellen</i>	Ha rám figyelysz
<i>otthonok fölött</i>	Chartresből Páris felé	<i>szívem fölött</i>	Elégia vagy szentkép, szögetlen
<i>ölelés nélkül</i>	Páris	<i>szíve fölött</i>	Ez volna hát
<i>ősz élél</i>	Júliusi vers, délután	<i>szívem szíve mellett</i>	Ha rám figyelysz 1932. május 5. (Huszonharmadik évem)
<i>Páris felé</i>	Júliusi vers, délután	<i>szó után</i>	Játékos vers aratás után
<i>park fái közt</i>	Trisztánnal ültem	<i>szoknya alá</i>	Tajtékos ég
<i>parkok zöldje között</i>	Pírul a naptól már az őszi bogyó	<i>szoknyák alatt</i>	Elégia egy csavargó halálára
<i>párnák alatt</i>	Beteg a kedves	<i>születésem előtt</i>	Második ecloga
<i>part fölött</i>	Huszonnyolc év	<i>térgyei közt</i>	Mint a bika
<i>partok közt</i>	Az áhitat zsoldárai	<i>tegnap óta</i>	Nyugtalan őszi
<i>pásztorok közé</i>	Ének a négeréről, aki a városba ment	<i>tehenek közt</i>	Keseredő
<i>pehely helyett</i>	Déltől estig (Költői gyakorlat)	<i>temetők fala mellett</i>	Trisztánnal ültem
<i>pillák között</i>	Páris	<i>templom előtt</i>	Italos ének
<i>pipa után</i>	Lomb alatt	<i>tenger kék között</i>	Place de Notre-Dame
<i>piszok fölött</i>	Hetedik ecloga	<i>tengerek ... tükrei közt</i>	Chartres
<i>Quartier felé</i>	Első ecloga	<i>tér fölött</i>	Októberi vázlat
<i>reggel óta</i>	Csodálkozol barátám 1932. október 6. (Személy harmadik)	<i>test szerint</i>	Ősz és halál (Nagy Etel emlékének)
<i>rémhírek és férgek közt</i>	Ötödik ecloga	<i>teste felé</i>	Ének a négeréről, aki a városba ment
<i>romok, ... falak közt</i>	Elégia, vagy szentkép, szögetlen	<i>tested körül</i>	Októberi vázlat
<i>rögeszmém között</i>	Emlékeimbem	<i>testük alatt</i>	Első ecloga
<i>sapka alatt</i>	Táj szeretőkkel	<i>testvérei közt</i>	Télre lesz dal 1932. október 6. (Személy harmadik)
<i>sár ... illata közt</i>	És kegyetlen	<i>tetemek közt</i>	Tarkómon jobb kezettel
<i>sarka mögül</i>	Nem tudhatom	<i>Tisza felé</i>	Az áhitat zsoldárai
<i>Senlis felé</i>	Hetedik ecloga	<i>Tisza mellől</i>	Októberi vázlat
<i>sínek mellett</i>	Erőltetett menet	<i>tizenkettő felé</i>	Pogány köszöntő
<i>sírjuk alatt</i>		<i>tornya alatt</i>	Pogány köszöntő
<i>sírok közt</i>		<i>tornyok alatt</i>	
<i>sort sor alá</i>		<i>tornyok között</i>	
<i>sövény előtt</i>			

<i>tölgy alatt</i>	Október délután	<i>város fölött</i>	1932. október 6.
<i>törvény szerint</i>	Ének a halálról (Kosztolányi Dezső temetésén)	<i>vászna elé</i>	Olasz festő
<i>tréfája mögött</i>	Férfitvers	<i>vászna előtt</i>	Olasz festő
<i>tulipánok között</i>	Sirató	<i>Vaugirard fölött</i>	1932. február 17. (Fütytel oszlik a béke)
<i>túrás fölött</i>	Szerelmes játék	<i>végtelen előtt</i>	Csütörtök
<i>tűz alatt</i>	Két groteszk	<i>vér és jajgatás között</i>	Huszonnyolc év
<i>ujjai közt</i>	Egy verselőre	<i>vers után</i>	Este a kertben
<i>ujjaid között</i>	Az áhitat zsoldárai	<i>vihar előtt</i>	Vihar előtt
<i>ujjaim közül</i>	Az áhitat zsoldárai	<i>vihar után</i>	Vihar után
<i>ujjaink között</i>	Erdei ének valahonnan	<i>virágok közt</i>	Talán
<i>út felől</i>	Sirató	<i>víz alá</i>	Éji mozgolódás
<i>út fölött</i>	Pontos vers az alkonyatról	<i>víz alatt</i>	Pontos vers az alkonyatról
<i>út fölött</i>	Boldog hajnali vers	<i>Vogent felé</i>	1932. február 17. (Fütytel oszlik a béke)
<i>út mellett</i>	Férfinapló	<i>zápor alá</i>	Táj
<i>utak között</i>	Elégia egy csavargó halálára	<i>zápor után</i>	Zápor után
<i>üldözők helyett</i>	Jámbor napok	<i>zátonyok felé</i>	Trisztánnal ültem
<i>város felé</i>	Majális	<i>zenék fölött</i>	Hont Ferenc
	Este, asszony gyerekekkel a hátán	<i>zöld mögött</i>	Variációk szomorúságra
<i>város fölött</i>	1932. október 6.		